

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pauli Laymanni e Societate Iesu Jus Canonicum
Commentario Perpetuo Explicatum**

Et Uberi Non Minus Ac Varia Qvam Clara Et Solida Doctrina Illustratum

Commentarius In Librum III. Decretalium

Laymann, Paul

Dilingae, 1698

Capitulum III. Cùm dilecti &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62482)

Legem Corneliam de falsis, & docui lib. 3. p. 1. c. 4.

CAPITULUM III. Cum dilecti &c.

PARAPHRASIS.

Abbas & Monachi Carioci silvam quandam pertinentem ad mensam Capituli Beluacensis à Canonicis quibusdam Ecclesie Beluacensis, in scio Capitulo, emerunt, libris 10. cum valeret 40. marchis; ea propter Capitulum querelam detulit ad Alexandrum III. is Episcopo Morinensi & Decano Rhemensi causam hanc commisit cum clausula, ut si uterque procedere non posset, alter solus cognosceret, & definiret; postea Decanus in causa ea processit, & cum per testium depositiones cognovisset, monachos pro silva sibi venditâ, ne dimidiam quidem iusti pretij partem solvisse, venditionem irritam esse pronuntiavit, & silvam Capitulo Beluacensi adjudicavit, Capitulares in possessionem inducens. Verum Alexander Papa considerans, si res minus, quam dimidio iusto pretio comparata sit, in emptoris arbitrio esse, num venditionem rescindi, an verò iustum pretium suppleri malit, sententiam Decani cassandam esse pronuntiavit, & silvam monachis restituendam, salva manente Canonicis constitutione, super pretij iniustitiâ, aut non interveniente Capituli consensu, vel si ex alia causa Canonici contra dictos monachos iudicio experiri velint.

SUMMARIUM.

1. Venditori luso ultra dimidiam iusti pretij datur optio rescindendi contractus, vel supplendi pretij.
2. Iudex appellations conformare se debet causa in prima instantia agitata.
3. Potest nonnunquam alio iudicio experiri, qui in uno succubuit.

kk.

Notan.

maximè indigenis, prout docui in cit. n. 34. sed etiam iudicis officio cogi posse, ut pauperibus necessitatem patientibus secundum facultatum suarum proportionem, opem præbeant. Idque sumitur ex c. sicut 8. dist. 47. iunctâ G. v. esurientium, ubi ait, tametsi indigentes actione directam non habeant adversus divites, qui abundant, tamen posse eos Ecclesie denunciari, ut ab ipsa compellantur ad subveniendum, prout etiam docui lib. 3. tra. 3. p. 1. c. 1. n. 8. monitione. Ratio dari debet, quia si pauperes gravipremantur necessitate, divites ex præcepto civitatis sub mortali peccato obligantur ad subveniendum, sicuti docui lib. 2. tra. 3. c. 1. imò Clerici beneficiarii, atque Prælati Ecclesiastici ex iustitia obligati sunt, ergo multo magis per Superiores cogi possunt. Eadem ratione, si spirituale periculum hominibus ab hæreticis, aut infidelibus imminet (sicuti hoc tempore) cogi possunt subditi per legitimos Superiores suos, ut secundum facultatum suarum proportionem ad commune depellendum periculum, quatenus necessitas postulat, contribuant, quandoquidem ad id ex charitatis, & iustitiæ lege obligantur.

CAPITULUM III.

Ut mensuræ &c.

PARAPHRASIS.

Mensuræ, & pondera iusta fieri debent, & qui lucri causâ falsaverint, in pane & aqua per 30. dies penitentiam agere debent. Ita refertur ex Concilio Moguntinensi; tamen si Canon iste in Conciliorum tomis non reperitur.

NOTANDUM: in antiquis Canonibus penitentia cetra, ac determinato tempore duratione decreta fuerunt, in foro penitentia; quarum remissio Indulgentia dici solet, prout latius explicavi lib. 5. tra. 7. c. 2. & 3. Porro quod falsatio in mensuris ac ponderibus inter species criminis falsi numerari debeat, constat ex L. penulti. ff. ad-

Pervenit.

PARAPHRASIS.

Miles quidam P. nomine, ædes quasdam suas, tanquam donationem propter nuptias uxori suæ assignaverat: postea vero ex consensu uxoris vendidit eas alteri mulieri. Defuncto milite, relicta uxore ædes repetere voluit, allegans eas tunc donationis propter nuptias sibi assignatas, ne quidem cum consensu suo alienari potuissent: sed mulier emptrix opposuit quòd 30. annis constante matrimonio domum illam bonâ fide, & titulo iure possederit, ipsamque pretium in communes usus utriusque conjugis consumsum fuerit; ac deniq; tempore factæ venditionis marito sufficientes fuerint facultates, ex quibus mulier sibi condilata potuisset. Super hoc casu consultus Celestinus III. respondit, si ea, quæ allegantur, vera sint, emptricem super dote ex causis contra eam allatis molestam standam non esse.

SUMMARIUM.

1. *Quæ sit mens Glossæ circa intellectum hujus Capituli.*
2. *Melior tamen Capituli hujus rubrica ex rubrica desumitur.*
3. *Et probatur ex jure Civili.*

Glossa hic v. *fatigari* ponit unum intellectum hujus Capituli, secundum quem afferri solet hoc notandum: Si actus intentio, & actio fundamento mixta sit, repelli debet, tametsi reus per se, & contra actorem allegando, seu excipiendo non satis se defenderit. Ita sumitur ex *L. unia. Cod. ut qua desunt advocatis*. Ubi dicitur non dubitandum, si quid à litigatoribus, vel ab his, qui negotijs assistunt, videlicet Advocatis, & procuratoribus minus fuerit dictum, id iudicem supplere, & profertur posse, quòd sciat legibus, & juri publico

Notandum primò. Venditor deceptus ultra dimidium justî pretij rescissionem contra etus ex remedio *L. 2. C. de rescindenda venditione*, non potest petere absolutè, sed sub conditione, sive alternatim, nisi malit emptor justî pretij defectum supplere, prout hic apparet, & in cit. *L. 2. & latius explicavi lib. 3. tra. 4. e. 17. n. 6.*

2 Notandum secundò. Judex appellationis conformare se debet causæ in prima instantia agitata, adeò, ut tametsi actor ex alia causa, quam in iudicium non deduxit, vel alio modo, quem in libello non proposuit, obtinere posset, tamen pro eo judex judicare non debeat, quia ad hoc actum non fuerat; secundum id verò, ad quod, & quæ ratione actum, ac petitum erat, malè processum, aut malè judicatum fuit, sicuti ponimus, & in hujus Capituli exemplo apparet. Ita *Imola hic n. 9. & Abb. n. 4.* Et videri possunt, quæ dicta sunt *lib. 2. Decretalium de oblatione libelli*, quòd judex libellum ineptum, & malè concludentem rejicere debet, nihilominus verò actor repulsus aliam aptam, & idoneam proponere possit, ut mox dicam.

3 Notandum tertio. Qui in uno iudicio succubuit, sive quòd causam, aut titulum probare non potuerit, sive quòd ineptè libellum formavit (ut in casu proposito, quando Canonici propter læsionem factam, in venditione ultra dimidium justî pretij contractum rescindi determinatè petiverunt) is non prohibetur in alio iudicio ex alia causa, aut titulo eandem rem seu personali seu reali intentatâ actione petere, prout in casu nostro Canonici agere potuissent, adversus monachos, ad rescissionem venditionis, propter Capituli consensum non adhibitum; vel petere in integrum restitutionem propter læsionem enormem. Ita sumitur ex *textu*, & notat *Gl. v. constitutione* juxta ea, quæ dicuntur in *L. & an eadem i. ff. de exceptione rei judicata*, & expressus in *c. ult. in fine junctâ Gl. de causa possessionis, & proprietatis*.